Sisäministeriö
Inrikesministeriet

09112022
Kukka Krüger
Tuuli Tuunanen

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

HE 252/2022 vp: HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI ULKOMAALAISLAIN VÄLIAIKAISESTA MUUTTAMISESTA (TILAPÄISTÄ SUOJELUA SAAVIEN OLESKELULUVAT)

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa. Sisäministeriö lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Yleistä

Esityksen tavoitteena on varmistaa mahdollisimman sujuva jatko Ukrainasta paenneiden tilapäiselle suojelulle. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ulkomaalaislakia (301/2004) väliaikaisesti. Lakiin lisättäisiin uusi 110 a §, jonka mukaan tilapäisen suojelun perusteella Ukrainasta paenneille Suomessa myönnettävät oleskeluluvat olisivat voimassa koko sen ajan, kuin tilapäinen suojelu Euroopan unionissa jatkuu. Muutos koskisi sekä ensimmäisten lupien pituutta että jo myönnettyjen oleskelulupien ja niiden osoitukseksi annettujen oleskelulupakorttien voimassaolon jatkumista. Pykälän 1 momentti sisältäisi poikkeuksen siihen, mitä voimassa olevan lain 110 §:n 1 momentissa säädetään tilapäisen suojelun perusteella myönnettävän ensimmäisen oleskeluluvan kestosta ja 2 momentti erityissääntelyä tilapäisen suojelun perusteella jo myönnetyn oleskeluluvan ja sen osoitukseksi annetun oleskelukortin voimassaolon jatkumisesta suoraan lain nojalla.

Euroopan unionissa käyttöön otettu tilapäinen suojelu on ensimmäisessä vaiheessa voimassa vuoden ajan Euroopan unionin neuvoston päätöksen voimaantulosta eli 4.3.2023 saakka. Suojelu jatkuu tämän jälkeen automaattisesti vielä vuodella, 4.3.2024 asti, ellei neuvosto erikseen päätä sen lakkaamisesta. Tällaista päätöstä ei olla tekemässä, vaan suojelu jatkuu. Sotaa pakenevien suojelun ja avun tarve ei ole kadonnut, ja on todennäköistä, että talven edetessä näemme tarpeen vielä kasvavan. Neuvosto voi tämänhetkisen täytäntöönpanopäätöksen voimassaolon päättymisen jälkeen vielä päättää pidentää tilapäisen suojelun voimassaoloa enintään yhdellä vuodella eli 4.3.2025 asti. Euroopan unionin tilapäisen suojelun direktiivin mukaan suojelun enimmäiskesto voi olla yhteensä enintään kolme vuotta eli enintään 4.3.2025 asti. Tästä syystä edotettu väliaikainen ulkomaalaislain muutos olisi voimassa 4.3.2025 asti.

Sinä aikana, kun neuvoston täytäntöönpanopäätös on voimassa, Suomi ja kaikki Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat velvollisia myöntämään päätöksessä määritetylle ryhmälle tilapäistä suojelua ja sen osoitukseksi oleskeluluvan ja oleskelulupakortin. Oleskeluluvan myöntämistä ja uusimista koskevaan menettelyyn sovelletaan kansallista lainsäädäntöä.

Lain voimaantulon jälkeen myönnettävät ensimmäiset oleskeluluvat

Ehdotetun lain voimaatulon jälkeen ensimmäiset oleskeluluvat myönnettäisiin niin, että ne olisivat voimassa koko sen ajan, kun tilapäinen suojelu Euroopan unionissa jatkuu, eli tällä hetkellä 4.3.2024 saakka. Mikäli neuvosto tekee päätöksen suojelun jatkumisesta vielä vuodella 4.3.2025 asti, luvat olisivat voimassa siihen asti. Menettelyllä vältettäisiin se epätoivottava tilanne, jossa ensimmäisen luvan pituus jäisi hyvin lyhyeksi mitä lähemmäksi maaliskuuta 2023 tullaan. Lain voimaatulon jälkeen myönnettäviin ensimmäisiin oleskelulupiin ei myöskään tarvitsisi hakea missään vaiheessa erikseen jatkolupaa. Oleskelulupa olisi voimassaolo suoraan lain nojalla koko sen ajan, kun tilapäistä suojelua Euroopan unionissa annetaan.

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo.sm@govsec.fi | www.intermin.fi

09112022
Kukka Krüger
Tuuli Tuunanen

Koska lain voimaantulo vaikuttaisi kaikkien sen jälkeen myönnettävien tilapäisen suojelun nojalla myönnettävien ensimmäisten oleskelulupien kestoon, niin laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Jo myönnettyjen oleskelulupien voimassaolon jatkuminen

Voimassa olevan ulkomaalaislain 110 §:n nojalla kaikki Suomessa tilapäisen suojelun nojalla myönnetyt oleskeluluvat myönnetään enintään yhdeksi vuodeksi ja ne ovat voimassa 4.3.2023 asti riippumatta siitä, milloin ne on myönnetty.

Voimassa oleva ulkomaalaislaki edellyttää, että ensimmäisten lupien päättyessä jatkolupaa haetaan erikseen normaalissa jatkolupamenettelyssä. Tämä tarkoittaisi, että kaikkien ennen lain voimaantuloa Suomesta tilapäistä suojelua saavien henkilöiden tulisi tehdä jatkolupahakemus Maahanmuuttovirastolle ensimmäisten oleskelulupien umpeutuessa maaliskuussa 2023. On arvioitu, että vuoden 2022 loppuun mennessä määrä olisi noin 48 000, maaliskuussa jo merkittävästi enemmän. Uusittavien oleskelulupien määrä ja lupien umpeutumisen samanaikaisuus sekä toisaalta tilapäisen suojelun poikkeuksellinen luonne huomioiden ulkomaalaislain mukainen jatkolupamenettely ei ole tarkoituksenmukainen ratkaisu. Nyt ehdotetulla menettelyllä, jossa tilapäistä suojelua Suomessa saaville jo myönnettyjen oleskelupien ja oleskelukorttien voimassaolo jatkuisi suoraan lain nojalla, varmistettaisiin luvan sujuva jatko sekä tilapäistä suojelua saavien henkilöiden itsensä, että hallinnollisen menettelyn kannalta.

On yleisesti tarkoituksenmukaisinta, että Maahanmuuttoviraston ei tarvitse suunnata huomattavaa määrää voimavaroja tilapäistä suojelua saavien oleskelulupien uusimiseksi tilanteessa, jossa oikeus suojeluun ja velvollisuus antaa oleskelulupa perustuvat suoraan Suomea velvoittavaan Euroopan unionin lainsäädäntöön, eikä erillistä lupaharkintaa luvan jatkamisen osalta tehtäisi. Ehdotetulla lailla siten varmistettaisiin, että jatkoluvan hakematta jättäminen ja siitä seuraava oleskeluluvan päättyminen kesken suojelun voimassaolon ei johtaisi unionin oikeuden vastaiseen tilanteeseen eikä myöskään suojelua saavan itsensä kannalta vähintäänkin epäselvään tilanteeseen, koska hänen on jo katsottu olevan tilapäisen suojelun tarpeessa mutta hän olisi silti vailla kansallista oleskelulupaa.

Oleskelulupakortti

Oleskelulupa osoitetaan oleskelulupakortilla. Tästä syystä myös jo myönnettyjen oleskelulupakorttien voimassaolo jatkuisi suoraan lain nojalla koko sen ajan, kun oleskelulupa on voimassa. Tällöin henkilön oleskelulupakortissa olisi edelleen merkitty luvan päättymispäiväksi 4 päivä maaliskuuta 2023. Poliisilla ja rajavartiolaitoksella on kuitenkin ulkomaalaislain mukaista ulkomaalaisvalvontaa suorittaessaan mahdollisuus tarkistaa henkilön oleskeluluvan ja oleskelulupakortin voimassaolo UMA-järjestelmästä.

Halutessaan henkilö voi aina hakea Maahanmuuttovirastolta uutta oleskelulupakorttia, jossa luvan ja kortin voimassaoloa koskevat merkinnät olisivat ajan tasalla. Uusi oleskelulupakortti voi olla tarpeen esimerkiksi matkustamista varten. Tämä ei kuitenkaan olisi välttämätöntä eikä sillä olisi vaikutusta henkilön oikeuksiin tai velvollisuuksiin.

Oleskeluluvan jatkumisesta ja mahdollisuudesta hakea uutta korttia on tarpeen tiedottaa mahdollisimman laajasti.

Kotikunta

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

09112022
Kukka Krüger
Tuuli Tuunanen

Oikeus kotikuntaan määräytyy kotikuntalain (201/1994) mukaan eikä tämä esitys muuta kotikunnan määräytymisen perusteita. Esitys muuttaa ainoastaan hallinnollista oleskelulupaprosessia.

On kuitenkin huomioitava, että ehdotettu 110 § jatkaisi aiemmin myönnettyjen, 4.3.2023 päättyvien tilapäisten oleskelulupien niin sanottua yhteenlaskettua kestoa yli vuoteen. Näin luvan saaneet henkilöt täyttäisivät lain voimaantullessa kotikuntalain 4 §:n 1 mom. 5 kohdan vaatimuksen yli vuoden oleskeluluvasta. Heidän oikeutensa kotikuntaan riippuisi kuitenkin siitä, täyttävätkö he myös kotikuntalain 4 §:n 2 mom. mukaiset vakinaisen asumistarkoituksen edellytykset. Osalla tilapäistä suojelua saavista kotikunnan saamisen edellytykset voivat täyttyä jo lain voimaantulopäivänä. Näin voi olla esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilö on työllistynyt. Suurimmalla osalla tilapäistä suojelua saavista kotikunnan saamisen edellytykset täyttyisivät kuitenkin asteittain maaliskuusta 2024, eli silloin, kun kotikuntalain edellytys yli vuoden oleskelusta täyttyy.